

Nr 420.

Av herrar **Eriksson** i Stockholm och **Bäcklund**, i *unledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 225, med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg och dyrtidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst m. m.*

Allt sedan frågan om lönens tillmätande efter befattningshavarnes försörjningsplikt, genom framlägget år 1914 av lärarelönenämndens förslag, blivit mera aktuell, har detta spörsmål ingående diskuterats bland statstjänstemännen. Ehuru givetvis vederbörandes uppfattning i frågan påverkats av vars och ens egen ställning i fråga om civilstånd och försörjningsplikt, har dock inom alla läger, såväl bland högre som lägre tjänstemän, den meningen varit förhärskande, att den så kallade behovsprincipen icke borde läggas till grund för lönens tillmätande. Icke ens sedan statsmakterna, under den dyrtid som världskriget medförde, genom särskilda lönetillskott måste upphjälpa de i statens tjänst anställda tjänstemännens löneställning och därvid åt de svagast avlönade grupperna utdelat en viss del av detta lönetillskott i form av särskild »hjälp» i förhållande till vederbörandes försörjningsbörda, har någon ändring förmärkts i fråga om personalens principiella ställning till denna lönereform. Man har visserligen erkänt, att denna form av dyrtidsunderstöd kunde hava ett visst socialt berättigande, och att, då de ekonomiska resurserna icke tillät statsmakterna att tilldela befattningshavarna ett mot penningvärdets fall till fullo svarande tillskott i avlöningen, det kunde vara en viss rättvisa däruti, att dels de lägst avlönade grupperna av befattningshavare fick ett gentemot högre avlönade grupper procentuellt sett större tillskott till sin avlöning, dels ock att de som ledo svårast under dyrtidens tryck, nämligen familjeförsörjarna, tillfördes en särskild hjälp. Alla ha dock varit överens därom, att denna så kallade krigtidshjälp

icke skulle vara någonting för framtiden bestående, utau borde avvecklas, så fort förhållandena det medgäve.

Det torde hava varit med kännedom om denna bland statstjänarna rådande meningen, som de av herr statsrådet och chefen för finansdepartementet den 7 oktober 1918 tillkallade sakkunniga, för verkställande av utredning och avgivande av förslag till bestämmelser rörande krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1919 till befattningshavare och f. d. befattningshavare i statens tjänst, i sitt den 18 sistlidne februari avgivna betänkande, såsom alternativ I förorddat ett förslag icke innebärande särskilt lönetillskott åt befattningshavare som äro gifta, änkingar och fråuskilda, eller som hava försörjningsplikt mot minderåriga barn. Och det är ägnat att bestyrka vad här ovan anförts rörande den bland tjänstemännen förhärskande uppfattningen, då man omnämner, att det ojämförligt största antalet befattningshavare anslutit sig till detta alternativ, då de tagit ställning till spörsmålet, på vad sätt, enligt deras förmenande, dyrtidstilläggsfrågan för innevarande år bör ordnas.

I det förslag till dyrtidstillskott åt befattningshavare i statens tjänst, som av Kungl. Maj:t genom proposition nr 225 nu förelagts riksdagen, har emellertid vidhållits principen om särskild dyrtidshjälp åt familjeförsörjare i de lägre inkomstklasserna. Departementschefen har, såsom motivering härför, anført, att med genomförande av de av sakkunniga förordade alternativet I, skulle inträffa, att befattningshavare med viss låg årslön och försörjningsplikt mot 3 barn erhöles lägre dyrtidsbidrag än han åtjutit under år 1918. För att så icke skulle inträffa, vore erforderligt att även för innevarande år bibehålla den särskilda hjälp som tidigare tillkommit familjeförsörjare. För att icke denna förändring i förslaget skall öka den totala kostnaden för dyrtidsbidraget, föreslår departementschefen sådan ändring av bestämmelserna, att en sänkning av dyrtidstillägget till befattningshavaren göres och varigenom en mot dyrtidshjälpen svarande besparing göres, och sålunda den totala kostnaden hålles inom samma ram som förut avsetts.

Då Kungl. Maj:t nu ansett sig böra föreslå ett bibehållande av särskilt dyrtidsbidrag till familjeförsörjare, torde riksdagens tidigare ståndpunkt i denna fråga därvid varit avgörande. Riksdagen har nämligen vid alla de tillfällen, då beslut fattats om särskilt lönetillskott åt statstjänarna på grund av den exceptionella dyrtiden, bestämt högre tillskott till familjeförsörjare, om än efter något växlande grunder. Kungl. Maj:ts förslag i detta avseende kan därför sägas vara i anslutning till denna gång på gång av riksdagen intagna ståndpunkt.

Utän att i detta sammanhang gå in på den principiella skillnaden

mellan Kungl. Maj:ts förslag och det av sakkunniga förordade alternativ I, må erkännas, att genom Kungl. Maj:ts förslag rätt väl lösts det uppställda önskemålet att åt familjeförsörjare med flere barn åstadkomma större dyrtidstillskott än vad som enligt de sakkunnigas alternativ I skulle tillkomma dem. Men detta önskemål uppfylles endast under förutsättning att dyrtidshjälpen utgår med oförminskade belopp. Om prisnivån sjunker och som en följd därav dyrtidsbidraget skall reduceras, blir däremot resultatet, att även familjeförsörjaren genom Kungl. Maj:ts förslag erhålla lägre dyrtidstillskott än vad de skulle erhållit vid ett genomförande av ovannämnda alternativ I. Detta sammanhänger förnämligast med den omständigheten, att enligt Kungl. Maj:ts förslag grundtalet blivit avsevärt sänkt, därigenom att den för levnadskostnadsökningen uträknade siffran minskas med en femtedel, i stället för av sakkunniga föreslagna en tiondedel. I den mån som dyrtidshjälpen reduceras och utgår med $\frac{3}{4}$, $\frac{1}{2}$ eller $\frac{1}{4}$ av de i Kungl. Maj:ts förslag upptagna belopp eller helt bortfaller, sker sålunda en förskjutning i så måtto, att även familjeförsörjarna i de lägre lönegraderna erhålla mindre tillskott, än vad oförmälda alternativ I skulle medfört. Det önskemål, som av föredragande departementschefen uppställts och som av honom så väl motiverats, nämligen att tillföra familjeförsörjarna i de lägre inkomstklasserna större förmåner än vad alternativ I oförändrat skulle medföra, blir sålunda förbytt i en även för dem inträdd minskning i dyrtidstillskott.

Det ojämförligt största antalet befattningshavare i statens tjänst befinner sig i en löneställning, fränsett dyrtidsavlönning, understigande 3,000 kronor. Av dessa komma samtliga som äro familjeförsörjare och som hava 3 barn i en bättre ställning genom Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag med grundtal 135 jämte dyrtidshjälp, än genom sakkunnigas förslag med grundtal 150. Denna omständighet framgår av efterföljande tabell. För att emellertid visa huru, även för dessa familjeförsörjare, ofördelaktigt Kungl. Maj:ts system är, har i tabellen gjorts en sammanställning av verkningarna dels av Kungl. Maj:ts system och dels av de sakkunnigas system vid vissa tänkta dyrtidsindextal, dels 167 — det nu faktiskt gällande — dels 150, dels 112 och dels 89. Förutsättningarna för tabellen är dock, att taxeringsförhållandena icke ändras, eller med andra ord att de olika förutsättningarna inträda under loppet av innevarande år; i inkomstskattehänseende har därvid inkomsterna 1,500, 1,800 och 2,100 hänförts till »från 1,000 till och med 2,000 kronor» samt inkomsterna 2,400, 2,700 och 3,000 till »från 2,000 till och med 3,000 kronor».

Dyrtidstillägg åt befattningshavare under helt år.

Summa avlösningsförmåner på vilka dyrtidstillägg beräknas	Civilstånd och försörjningsplikt	1. Dyrtidsindex 167				2. Dyrtidsindex 150				3. Dyrtidsindex 112				4. Dyrtidsindex 89			
		Kungl. Maj:ts system 135/54 % + dyrtidshjälp		Sakkunnigas system 150/60 %		Kungl. Maj:ts system 120/48 % + 3/4 dyrtidshjälp		Sakkunnigas system 135/54		Kungl. Maj:ts system 90/36 % + 1/2 dyrtidshjälp		Sakkunnigas system 100/40 %		Kungl. Maj:ts system 70/28 % + 1/4 dyrtidshjälp		Sakkunnigas system 80/32 %	
		dyrtidsbidrag		dyrtidsbidrag		dyrtidsbidrag		dyrtidsbidrag		dyrtidsbidrag		dyrtidsbidrag		dyrtidsbidrag		dyrtidsbidrag	
		kr.	%	kr.	%	kr.	%	kr.	%	kr.	%	kr.	%	kr.	%	kr.	%
1 500	Ogift	1 782	118.8	1 980	132	1 584	105.6	1 782	118.8	1 188	79.2	1 320	88	924	61.6	1 056	70.4
	Gift	1 962	130.8	1 980	132	1 719	114.6	1 782	118.8	1 278	85.2	1 320	88	969	64.6	1 056	70.4
	» med 3 barn	2 232	168.6	1 980	132	1 922	128.1	1 782	118.8	1 413	94.2	1 320	88	1 037	69.1	1 056	70.4
1 800	Ogift	1 944	108	2 160	120	1 728	96	1 944	108	1 296	72	1 440	80	1 008	56	1 152	64
	Gift	2 124	118	2 160	120	1 863	103.5	1 944	108	1 386	77	1 440	80	1 053	58.5	1 152	64
	» med 3 barn	2 394	133	2 160	120	2 066	114.7	1 944	108	1 521	84.5	1 440	80	1 121	62.2	1 152	64
2 100	Ogift	2 106	100.2	2 340	111.4	1 872	89.1	2 106	100.2	1 404	66.8	1 560	74.2	1 092	52	1 248	59.4
	Gift	2 286	108.8	2 340	111.4	2 007	95.5	2 106	100.2	1 494	71.1	1 560	74.2	1 137	54.1	1 248	59.4
	» med 3 barn	2 556	121.7	2 340	111.4	2 210	105.2	2 106	100.2	1 629	77.5	1 560	74.2	1 205	57.2	1 248	59.4
2 400	Ogift	2 268	94.5	2 520	105	2 016	84	2 268	94.5	1 512	63	1 680	70	1 176	49	1 344	56
	Gift	2 403	100.1	2 520	105	2 117	88.2	2 268	94.5	1 580	65.8	1 680	70	1 210	50.4	1 344	56
	» med 3 barn	2 606	108.5	2 520	105	2 269	94.5	2 268	94.5	1 680	70	1 680	70	1 260	52.5	1 344	56
2 700	Ogift	2 430	90	2 700	100	2 160	80	2 430	90	1 620	60	1 800	66.6	1 260	46.6	1 440	53.3
	Gift	2 565	95	2 700	100	2 261	83.7	2 430	90	1 688	62.5	1 800	66.6	1 294	47.9	1 440	53.3
	» med 3 barn	2 768	102.5	2 700	100	2 412	89.3	2 430	90	1 788	66.2	1 800	66.6	1 344	48.2	1 440	53.3
3 000	Ogift	2 592	86.4	2 880	96	2 304	76.8	2 592	86.4	1 728	57.6	1 920	64	1 344	44.8	1 536	51.2
	Gift	2 727	90.9	2 880	96	2 405	80.1	2 592	86.4	1 796	59.8	1 920	64	1 378	45.9	1 536	51.2
	» med 3 barn	2 930	97.7	2 880	96	2 557	85.2	2 592	86.4	1 897	63.2	1 920	64	1 428	47.6	1 536	51.2

Av denna tabell framgår tydligt, hurusom Kungl. Maj:ts förslag i längden även för familjeförsörjarna blir mindre förmånligt, och att den successiva avvecklingen av dyrtidshjälpen ju medför samma resultat som man nu vill undgå, nämligen ett relativt försämrande av familjeförsörjarnas ställning. Detta kan undvikas endast genom att icke i så hastigt tempo avveckla dyrtidshjälpen, och det vore ju följdriktigt, enligt departementschefens resonemang, att denna form av dyrtidsbidrag sist blev avvecklad. På så sätt bleve familjeförsörjarnas ställning konsekvent och till dyrtidens slut tillgodosedd i högre grad än icke familjeförsörjares.

Det är emellertid även en annan omständighet, som talar för att icke Kungl. Maj:ts förslag till avveckling av dyrtidshjälpen bör följas — därest nu denna form för dyrtidsbidrag bibehålles. Då 1919 års taxering skall läggas till grund för familjebidragens utgående, eller från ingången av år 1920, blir resultatet att det taxerade inkomstbeloppet stiger, därigenom att 1918 års krigstidstillägg och krigstidshjälp inräknas i inkomsten. På grund därav sker en automatisk reduktion av dyrtidshjälpen, genom att vederbörande hänföres till högre inkomsskattegrupp. Om prisnivån sjunker på sätt man nu hoppas, skulle vid ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag, den successiva avvecklingen av dyrtidsbidraget för familjeförsörjare i lägre löneställning påverkas av tre omständigheter, dels reducering av *dyrtidstillägget* genom sänkning av grundtalet på grund av lägre dyrtidsindex, dels i anslutning härtill en reducering av *dyrtidshjälpen*, samt slutligen sänkning av denna senare jämväl på grund av högre taxering; medan för icke familjeförsörjare och för högre avlönade grupper allenast den förstnämnda omständigheten härvid har betydelse. Det är med hänsyn till dessa omständigheter, som vi anse oss böra påyrka den ändringen i Kungl. Maj:ts förslag, att, därest dyrtidshjälp nu beslutas, densamma icke avvecklas utan må utgå med oförändrade belopp intill dess en kommande riksdag härutinnan beslutar för tiden efter den 1 juli 1920.

På grund av det anförda föreslå vi,

att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 225 måtte besluta sådan ändring i det förslag till *kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg och dyrtidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst* som i nämnda proposition framlägges, att § 9 måtte erhålla följande lydelse:

»Dyrtidshjälpen utgår för år räknat, med följande belopp, nämligen:

då det beräknade belopp, för vilket befattningshavaren under närmast föregående år haft att erlägga skatt enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt (äkta makars taxeringar sammanräknade) utgör

högst 1,000 kronor: med 225 kronor för hustru eller husföreståndarinna och med 112 kronor 50 öre för varje barn;

från 1,000 till och med 2,000 kronor: med 180 kronor för hustru eller husföreståndarinna och med 90 kronor för varje barn;

från 2,000 till och med 3,000 kronor: med 135 kronor för hustru eller husföreståndarinna och med 67 kronor 50 öre för varje barn; samt

från 3,000 till och med 6,000 kronor: med 90 kronor för hustru eller husföreståndarinna och med 45 kronor för varje barn.

Befattningshavare, som under närmast föregående år enligt nämnda förordning haft att erlägga skatt för beräknat belopp mera än 6,000 kronor (äkta makars taxeringar sammanräknade), äger icke tillgodonjuta dyrtidshjälp.»

Stockholm den 9 april 1919.

Ernst Eriksson
i Stockholm.

Helge Bäcklund.